

Mondelinge en/of schriftelijke interactie

STRATEGIEËN				
4B	4C	4D	4E	5

A. Lesopbouw voor mondelinge of schriftelijke interactie

FASE 1 Pré-instructie

- Geef taalzwakke leerlingen (o.a. ex-OKAN-leerlingen of leerlingen met een leerstoornis) individueel een voorbereidende opdracht:
  - Zorg voor een *ervaringscontext* ter voorbereiding op de mondelinge of schriftelijke interactie: een filmpje van een soortgelijke interactie, een modeldialoog, een voorbeeldreactie op een forum, ...
  - Laat leerlingen vooraf een voorbeelddialoog of voorbeeldtekst bekijken, beluisteren of lezen, vanuit kenmerken van het **communicatiemodel** (zender, ontvanger, boodschap, doel, ruis). Ze krijgen de opdracht de kenmerken te achterhalen en worden aangezet **compenserende strategieën** in te zetten voor het uitschakelen van interne en externe ruis.

FASE 2 Terugblik en oriëntatie (klassikaal)

- Creëer *interactie* door de voorkennis te activeren, bijvoorbeeld aan de hand van een woordspin op het bord.
- *Visualiseer* door uit te beelden en/of afbeeldingen en filmfragmenten in te zetten.
- Ook **betekenisonderhandeling** (klassikaal of in groepjes) rond een of meerdere nieuwe woorden kan leerlingen tot interactie brengen. Betrek eventueel andere talen bv. via de **denk-koppel-deel**werkvorm, in kleine, bewust ingedeelde heterogene groepjes (om inzicht te krijgen in voorkennis rond een onderwerp of begrip).

FASE 3 Voorbereiding op de interactie: instructie (klassikaal)

- Overloop interactief (a.d.h.v. **modelleren**) de voorbeelddialoog of schriftelijke interactie. Controleer daarbij expliciet begrip van woordenschat/grammatica.
- Laat leerlingen d.m.v. gerichte vragen **taalhandelingen** en register verkennen. Gebruik hierbij eventueel het communicatiemodel. (Dit is motiverend voor de taalzwakkere leerlingen die de kenmerken al verkend hebben.)
- Stel sterkere leerlingen ook vragen over persoonlijke ervaringen in gelijkaardige contexten (bv. Heb je zelf al eens iemand gefeliciteerd in het Frans? Hoe?). Stel zwakkere leerlingen vragen over het gebruik van de taalhandelingen in het Nederlands (of eventueel de moedertaal). Je kan ook multiplechoicevragen stellen zodat antwoorden makkelijker wordt.

- Laat leerlingen zich voorbereiden op de mondelinge of de schriftelijke interactie aan de hand van de **OVUR-strategie** (bv. via een checklist). Voorzie hierbij overkoepelende **scaffolding** (differentiatie op basis van leerprofiel en leerstatus):
  - met extra variatie in voorbereidingstijd: meer of minder tijd
  - voorbereiding: schriftelijke, mondelinge of geen voorbereiding
  - visuele ondersteuning: posters, spiekbriefjes, mindmap, afbeeldingen of niets.

Oriënteren op de taak (vanuit het communicatiemodel):

- Wat is het doel van de interactie?
- Wie of wat kan mij helpen bij deze interactie? (bv. lichaamstaal, intonatie, inspelen op wat de ontvanger zegt/schrijft)
- Wie is de ontvanger?
- Welke talige bouwstenen heb ik nodig om in interactie te kunnen gaan? (bv. welke specifieke woordenschat, grammatica, ...)
  - Deductieve aanpak: taalzwakkere leerlingen krijgen een lijst/kaders die ze eventueel verbinden met een voorbeeld.
  - Inductieve aanpak: sterkere leerlingen kunnen de structuur en de bouwstenen zélf afleiden, eventueel a.d.h.v. een schema (met bijvoorbeeld **signaalwoorden**).

Voorbereiden op de taak:

- De opdracht wordt 1 of meerdere keren gelezen.
- De belangrijke woorden in de instructie worden gemarkeerd (door de leerlingen en/of door de leraar).
- De leerling zoekt moeilijke woorden op (eventueel in de moedertaal).
- Geef, indien nodig, een **verlengde instructie**.
- De leerling maakt een planning op:
  - (Taal)zwakkere leerlingen vullen een stappenplan aan met de timing, de nodige informatie en de te nemen stappen.
  - Sterkere leerlingen maken zelf een lijstje met te ondernemen stappen.

= gedifferentieerde fase (op basis van het fasenmodel van Kwakernaak (2008, 2015) – maximaal 3 groepen in functie van haalbaarheid (o.b.v. algemeen taalniveau, grammaticaal en lexicaal, eventueel rekening houdend met spreekdurf).

Met verdere **scaffolding** aan de hand van de OVUR-strategie:

Tijdens het **Uitvoeren** van de taak:

- De leerling denkt na over volgende vragen: waar loop ik vast, hoe komt dat, welke mogelijkheden zie ik om dat zelf op te lossen?

		MONDELINGE INTERACTIE	SCHRIFTELIJKE INTERACTIE
ELEMENTAIR NIVEAU	bv. voor taalzwakkere leerlingen/ex-OKAN-leerlingen	Focus op participatie, spreekdurf en vastzetten van chunks , eventueel met uitgebreid spreekkader (taalhandelingen) . De leerkracht begeleidt indien nodig.	Focus op participatie en vastzetten van chunks , eventueel met uitgebreid schrijfkader .
		A. Letterlijke reproductie voorbeelddialog: leerlingen lezen zinnen voor of spreken zin voor zin na (kopiërend niveau als opstapje naar volwaardige interactie en met focus op uitspraak).	A. Letterlijke reproductie voorbeeldtekst: leerlingen schrijven de tekst over en vervangen eventueel persoonlijke info (kopiërend niveau als opstapje naar volwaardige interactie).
		B. Reproductie voorbeelddialog met spreekkader : leerlingen gebruiken een spreekkader , eventueel met weggelaten woorden, om een dialoog na te spelen (eventueel keuze uit standaardzinnen).	B. Betekenisvolle gehelen uit de voorbeeldtekst in de juiste volgorde plaatsen (bv. tekstopbouwende elementen: titel/onderwerp, alinea's met signaalwoorden , inleiding, midden, slot, ...).
BASISNIVEAU	niveau leerplandoelen	C. Reproductie voorbeelddialog uit het hoofd (eventueel met visuele ondersteuning, grammatica- en/of woordenschatkaders of beperkte spreekkaders (bv. met chunks)).	C. Reproductie/ transfer van voorbeeldtekst (eventueel met visuele ondersteuning) a.d.h.v. grammatica- en/of woordenschatkaders (al dan niet met chunks en signaalwoorden).
VERDIEPEND NIVEAU	bv. voor sterkere/ Franstalige leerlingen	D. Variatie op voorbeelddialog uit het hoofd (al dan niet met schriftelijke voorbereiding) in een gesuggereerde of vrij te kiezen context (= beschrijvend niveau).	D. Variatie op voorbeeldtekst (al dan niet met gebruik van de voorbeeldtekst = transfer of creatieve productie) in een gesuggereerde of vrij te kiezen context (= beschrijvend niveau), eventueel a.d.h.v. eigen schema van de tekstopbouw (zie oriëntatiefase).

FASE 6 Formatieve of summatieve evaluatie (individueel of in heterogene duo's)

- Voorzie een tussentijds controlemoment (indien nodig) of 'generale repetitie':
  - Mondelinge interactie: laat de leerlingen na de homogene fase een **heterogene** speeddate doen of een binnen-/buitencirkel (waarbij je gericht observeert en feedback geeft).
  - Schriftelijke interactie: laat de leerlingen hun eigen werk of dat van een medeleerling controleren a.d.h.v. een checklist (**heterogene** groepsamenstelling).
- Voorzie ook een evaluatie van het product (**summatief**).
  - Mondelinge interactie: laat leerlingen spreken in een opname, in duo, in een veilige groep of voor de hele klas, bij voorkeur aan de hand van vooraf gecommuniceerde criteria (max. 3, zie oriëntatiefase). Geef ook feedback op tussentijdse versies (**formatief**).
  - Schriftelijke interactie: werk met feedbackrondes toe naar een finaal indienmoment. Evalueer o.b.v. duidelijke criteria.
- TIP: gebruik, indien dit mogelijk is binnen de visie van de school, een gedifferentieerde evaluatie met vermelding van 'reproductieniveau, niveau leerplandoelen of verdiepingsniveau', en groeigerichte feedback.

FASE 7 Reflectie (individueel)

- **ZelfReflectie** (aan de hand van OVUR) door de leerling: leerlingen kruisen hun niveau aan in een checklist. Dit kan ook dienen als basis voor **formatieve evaluatie** en **zelfregulatie**: Op welk niveau denk jij dat je geoefend hebt? Welke ondersteuning heb je gebruikt? Ben je tevreden over het resultaat? Waarom wel/niet? Waarop wil je zeker letten in je volgende opdracht (werkpunten)?
- TIP: Laat leerlingen hun werkpunten nog eens herbekijken in de les vóór een volgende interactieve opdracht.

B Hoe leerlingen voorbereiden op en warm maken voor mondelinge en/of schriftelijke interactie?

Bedenk voor jezelf: is er in mijn les écht sprake van mondelinge of schriftelijke interactie (**gespreksvaardigheid**, bijvoorbeeld bij een dialoogje, een speeddate, ...)? Of laat ik de leerlingen eerder oefenen op spreekvaardigheid (bijvoorbeeld bij een presentatie, een vlog, ...), luisteren, luidop lezen of schrijfvaardigheid?

Het oefenen op die vaardigheden kan drempelverlagend zijn, maar leerlingen moeten ook de kans krijgen om in interactie te gaan, met jou, met hun medeleerlingen en met anderen, in zo authentiek mogelijke situaties. En ook dat kan op een laagdrempelige, gedifferentieerde manier, met voldoende visuele en/of talige ondersteuning en mits (begeleide) voorbereiding.

Hoe kan ik interactie vergemakkelijken?

Door te werken met **scaffolding** vergroten leerlingen stapsgewijs hun eigen inbreng in Franstalige interactie.

In de eerste graad kan *doorheen het jaar* geleidelijk van spreek- en schrijf- naar gespreksvaardigheid worden toegewerkt. In de tweede graad kan de opbouw van spreek- en schrijfvaardigheid en receptieve vaardigheden (luisteren/lezen) naar gespreksvaardigheid geïntegreerd worden in een lessenreeks.

- Praat als leraar zo vaak mogelijk Frans waardoor leerlingen zo vaak mogelijk oefenen op interactie.
  - Zorg voor talige, visuele en mimische ondersteuning in interactie en bouw die geleidelijk af (interactieve **scaffolding**).
    - Maak een zelfde gebaar voor schrijven, luisteren, ... en gebruik herkenbare handelingen.
    - Werk steeds zo visueel mogelijk, a.d.h.v. woordvelden, mindmaps, eventueel pictogrammen (bv. Sclera), afbeeldingen, voorwerpen, posters (met instructies), ... Breng de werkelijkheid naar de klas.
    - Denk luidop (**modelleren**) en laat ook sterkere leerlingen hun gedachten formuleren.
    - Bied voldoende taalsteun, aangepast aan het talige niveau van de leerling. Beginnende sprekers zijn meer gebaat bij **directe instructie**:
      - ◆ Parafraseer of modelleer correcte taaluitingen.
      - ◆ Vestig de aandacht op bepaalde woorden.
      - ◆ Vraag om preciezer taalgebruik.
  - Voor sterkere leerlingen is een grotere mate van zelfstandigheid aangewezen:
    - ◆ Bekrachtig correcte taaluitingen.
    - ◆ Herhaal correct geformuleerde zinnen.
    - ◆ Moedig leerlingen aan om zinnen te formuleren.
  - Ook in het secundair onderwijs zijn leerlingen gebaat bij beperkte voorleesmomenten of (daaraan gekoppeld) uitspraakonderwijs (door jou of door sterkere leerlingen) met veel interactie (als oefening op luistervaardigheid en een ideale interactiemogelijkheid).
  - Pas, indien nodig, je eigen taal aan:
    - ◆ Pas je spreektempo, woordkeuze of zinslengte aan.
    - ◆ Benadruk belangrijke informatie door intonatie of **topicaliseren**.

- Schriftelijke interactie tussen jou en de leerlingen (bijvoorbeeld feedback waarop leerlingen mogen reageren): schakel niet te snel over naar het Nederlands. Gebruik dezelfde **scaffolding** als bij mondelinge interactie: pas je woordkeuze of zinslengte aan. **Topicaliseer** en visualiseer. Werk met pictogrammen en zet vaak gebruikte schooltaal in vet. Gebruik eventueel codes/een (kleuren)legende.
- Blijf oefenen op de elementaire **taalhandelingen** die leerlingen op het einde van de eerste graad gepast moeten kunnen gebruiken.
Ze moeten kunnen aanspreken, afscheid nemen, bedanken, begroeten, een aanbod aannemen of weigeren, feliciteren, iets bestellen en betalen, uitnodigen, voorstellen, zich verontschuldigen en reageren op verontschuldiging. In de tweede graad komen daarbij: waardering uiten, belangstelling tonen, informeren naar iemands gezondheid en gastvrijheid aanbieden (zie leerplannen KathOndVla).
 Taalzwakkere leerlingen hebben hierbij ondersteuning nodig. **Spreekkaders** die bij elk lesbegin of leseinde herhaald worden, kunnen een plaats krijgen in de klas en op termijn weggehaald worden. (In de basismethode Frans A1 kan je voorbeelden van zulke **spreekkaders** terugvinden.)
- Ontwikkel **compenserende** gespreksstrategieën:
 Ex-OKAN-leerlingen hebben geleerd om aan de gesprekspartner te vragen trager te spreken, te herhalen of te herformuleren en om zelf te herhalen en door te vragen. Alle leerlingen moeten hier verder actief op oefenen.
  - Laat leerlingen omschrijven, herformuleren, non-verbale communicatie gebruiken, ... wanneer ze een woord niet kennen.
  - Laat leerlingen op verschillende manieren actief hun voorkennis in kaart brengen, mondeling of schriftelijk, en **modelleer** dit.
  - Voorzie in de klas (bv. op posters) standaarduitdrukkingen om onbegrip uit te drukken en te vragen om verheldering. Regelmatige aandacht voor en herhaling van de nodige schooltaal is aangewezen.

Hoe kan ik leerlingen warm maken voor interactie?

- Laat leerlingen oefenen op mondelinge en schriftelijke interactie door taalruimte te creëren, door onderwerpruimte (geef leerlingen iets waarover ze willen spreken en schrijven) én door beurtuimte (zorg ervoor dat alle leerlingen aan bod kunnen komen).
  - Bied structuur maar laat het gesprek (tussen jou en de leerling of tussen leerlingen onderling) ook voldoende open. Bij een A1-A2-niveau kan je leerlingen meerdere antwoordmogelijkheden geven of vrije ruimtes in zinnen/standaardantwoorden laten invullen.
  - Zorg voor veel herhaling (a.d.h.v. **retrieval practice**).
    - Vraag elke les naar iets dagdagelijks (bv. weekendactiviteiten, hobby's, 'la question du jour'). Een minder taalvaardige leerling kan bijvoorbeeld zeggen welke dag het is, welk weer het is of hoe hij naar school kwam. Geef de voorkeur aan authentieke, denkstimulerende vragen (waarop je zelf het antwoord niet kent).
    - Vraag leerlingen naar hun voorkeuren. Differentieer door aan sommige leerlingen een meerkeuzevraag te stellen en aan andere open vragen. (Leerlingen moeten in de tweede graad de taalhandeling 'waardering uiten' onder de knie krijgen.)
  - Gespreksvaardigheidsoefeningen (bv. dialogues) voor de klas laten brengen, is tijdrovend en zorgt ervoor dat minder leerlingen actief aan het spreken zijn. Bij het coachen van duo's of kleine groepjes kan je als leraar veel gericht feedback geven. Door leerlingen met opnames van zichzelf of elkaar te laten werken, creëer je nog meer veiligheid. Ook (**formatieve**) feedback kan je (laten) opnemen, zodat leerlingen die op hun eigen tempo kunnen beluisteren/bekijken.

- Verlaag de spreekdrempel actief om spreekdurf te stimuleren; leerlingen kunnen pas komen tot gespreksvaardigheid wanneer ze door het oefenen op **spreekvaardigheid** de spreekdrempel overwinnen en vloeiend leren spreken, met een correcte uitspraak. Zet dus ook in op **spreekvaardigheid**:
  - Laat taalzwakke leerlingen wél af en toe een tekst luidop voorlezen (om te oefenen op uitspraak, eventueel in een opname).
  - Laat leerlingen zo vaak mogelijk/elke les een korte spreekoefening doen. Voorzie daarbij verschillende vormen van ondersteuning (geplande **scaffolding**): bv. OVUR-strategie, **spreekkaders**, voorbeeldzinnen en/of zinsdelen (**chunks**), modelantwoorden, visuele woordenlijsten (eventueel in de moedertaal, samen met de leerling opgesteld).
  - TIP: Je kan bijvoorbeeld de kaders met taalhandelingen uit een methode uitknippen of projecteren.

- Gebruik **groeigerichte**, motiverende **feedback**:
  - Geef leerlingen **impliciete taalfeedback**.
  - Zorg voor positieve bekrachtiging door ook goede pogingen te bevestigen, door eerst in te gaan op de inhoud van de taaluiting (en niet altijd op de vorm) en door te vragen om verheldering.
  - Maak vooruitgang zichtbaar door leerlingen een (digitaal) **spreekportfolio** te laten aanleggen. Je kan hierin opnames opnemen, leerlingen werkpunten laten formuleren en (opgenomen) groeigerichte feedback geven.